

Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης

Οι χώροι θέασης και ακρόασης που δημιούργησε η ελληνική αρχαιότητα αποτελούν για πολλούς λόγους μια από τις πιο σημαντικές ομάδες μνημείων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Πρώτα απ' όλα γιατί οι χώροι αυτοί, ως τόποι μαζικής συγκέντρωσης, για θρησκευτικούς, πολιτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς, εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο την δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή και την έντονη αίσθηση κοινότητας που χαρακτήρισε τον αρχαίο βίο. Τα σχετικά αρχιτεκτονικά σχήματα εκείνης της δημιουργίας (θέατρα, βουλευτήρια κλπ.) εξακολουθούν μέχρι σήμερα να εξυπηρετούν ανάλογες δραστηριότητες.

Ένας δεύτερος λόγος για την ιδιαίτερη σημασία αυτών των χώρων είναι ότι το θέαμα και ο λόγος που αναπτυσσόταν μέσα σ' αυτούς, ιδιαίτερα το ψυχαγωγικό θέαμα, με την πραγματική έννοια της ψυχαγωγίας, της αγωγής της ανθρώπινης ψυχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά πολιτισμικά αγαθά. Από τη γέννηση του δράματος στους χώρους λατρείας της αρχαίας Ελλάδας μέχρι και σήμερα ο λόγος και η δράση που εκτυλίσσεται μέσα σε θεατρικούς χώρους παράγουν πολιτισμό.

Και ένας τρίτος λόγος είναι ότι στο χώρο της Μεσογείου, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σώζονται σε μεγάλο αριθμό οι χώροι στους οποίους ασκήθηκε από την εποχή της διαμόρφωσής της η θεατρική δημιουργία. Οι χώροι αυτοί, περισσότερο απ' όσο όλα τα άλλα κατάλοιπα του παρελθόντος, ασκούν στη σύγχρονη κοινωνία, αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, μια ιδιαίτερη πρόκληση επαφής του παρόντος με το παρελθόν, επειδή προσφέρονται κατεξοχήν για χρησιμοποίησή τους με την ίδια λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκαν. Αυτή η επαφή του παρόντος με το παρελθόν, όχι μόνο των ειδικών, αλλά και του ευρύτερου κοινού, είναι μια βασική επιδίωξη της σύγχρονης αρχαιολογίας, η οποία βλέπει την δικαίωσή της στη βίωση από την κοινωνία του ιστορικού περιεχομένου και του μηνύματος ζωής των μνημείων. Αλλά και από την άλλη πλευρά η βίωση των μνημείων και η ένταξή τους στη ζωή εξελίσσεται από τάση σε απαίτηση της σύγχρονης κοινωνίας.

Η επιδίωξη της συνάντησης της σύγχρονης δημιουργικότητας και των διαμορφωμένων από το δημιουργικό παρελθόν σχημάτων θεατρικών χώρων, που εξυπηρετεί την παραπάνω απαίτηση, θέτει βέβαια

**Βασίλης
Λαμπρινουδάκης**
*Ομότιμος καθηγητής
Πανεπιστημίου Αθηνών*

προβλήματα, αφού τα αρχαία θέατρα και οι άλλοι χώροι θέασης, όπως τα ωδεία, τα στάδια κλπ., είναι πλέον μνημεία, όλα με μικρότερες ή μεγαλύτερες φθορές και καταπονήσεις. Τα περισσότερα μάλιστα σώζονται αποσπασματικά, μέχρι σημείου αδυναμίας αναβίωσης και εξυπηρέτησης της κατά προορισμό λειτουργίας τους.

Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται ασφαλώς με διάφορα μέτρα, τα οποία αρμοδίως έχει θεσπίσει η Πολιτεία και ειδικότερα το Υπουργείο Πολιτισμού. Οι περιπτώσεις με την καλύτερη διατήρηση συντηρούνται και αναστηλώνονται μέχρι του επιτρεπτού κατά τους διεθνείς κανόνες σημείου, ώστε να μπορούν να δεχθούν εκδηλώσεις. Άλλα μνημεία του είδους κατατάσσονται σε κατάλογο μη χρησιμοποιήσιμων χώρων. Η παραχώρηση των θεάτρων που δίδονται για παραστάσεις γίνεται μετά από έγκριση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου και περιέχει όρους χρήσης, που εκτιμάται ότι προστατεύουν τα μνημεία αυτά από φθορές λόγω χρήσης και από αισθητική επιβάρυνση.

Το πραγματικά ανεπτυγμένο αυτό σύστημα δυνατότητας σύγχρονης χρήσης, με ταυτόχρονη ασφαλή προστασία των χρησιμοποιούμενων μνημείων, δεν εφαρμόζεται όμως ακόμη χωρίς προβλήματα. Τα κύρια προβλήματα που καταγράφονται σχετικά είναι αφενός η μη τήρηση των όρων παραχώρησης ή, άλλη όψη του ίδιου προβλήματος, η πί-

Θέατρο Φιλίππων

ηση από τους φορείς των συγχρόνων εκδηλώσεων για υποχωρήσεις στα μέτρα αρχαιολογικής προστασίας, ή ακόμη, η πίεση για περισσότερη χρήση, είτε με μεγαλύτερο αριθμό εκδηλώσεων στο ίδιο μνημείο, όπως π.χ. στο θέατρο της Επιδαύρου (όπου μια εμφάνιση θεωρείται καταξίωση για ένα σύγχρονο καλλιτέχνη), ή από τοπικούς ιδίως φορείς, όπως οι τοπικές αυτοδιοικήσεις, για εκδηλώσεις σε μνημεία που είτε είναι ακατάλληλα, λόγω κακής διατήρησης, είτε είναι ακόμη ανώριμα για χρήση.

Τα προβλήματα αυτά δεν πρέπει βέβαια με κανένα τρόπο να οδηγούν σε αρνητική τοποθέτηση για τη σύγχρονη χρήση των κατάλληλων για τη δραστηριότητα αυτή μνημείων. Η επαφή του κοινού με τα μνημεία, και ιδιαίτερα στην περίπτωση αυτή η βίωση από το ευρύ κοινό συγχρόνων προβληματισμών και καλλιτεχνικών εκφράσεων μέσα από το ιστορικό περιβάλλον είναι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος προσέγγισης και οικείωσης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αλλά είναι παράλληλα και ο δραστικότερος τρόπος δημιουργίας στην ευρύτερη κοινωνία συνείδησης εκτίμησης και προστασίας των μνημείων μας.

Μέσα από αυτές τις σκέψεις και τους προβληματισμούς γεννήθηκε το «Διάζωμα», με την πρωτοβουλία, τον υψηλό οραματισμό και την

Θέατρο Δίου

*Ανάγλυφη λεπτομέρεια
από το Θέατρο Φιλίππων*

ικανότητα μετατροπής του σε πράξη του Σταύρου Μπένου. Το «Διάζωμα» φιλοδοξεί να επικουρήσει την Πολιτεία στην δημιουργία συνθηκών ακώλυτης εφαρμογής της πολιτικής ορθής διαχείρισης του ανεκτίμητου θησαυρού ιστορικών χώρων θέασης και ακρόασης που αυτή έχει θεσπίσει με διάφορες δράσεις.

Η καταγραφή όλων των μνημείων αυτών –των πολύ ή λιγότερο γνωστών, των εντοπισμένων αλλά μη ερευνημένων, αλλά και εκείνων των οποίων γνωρίζουμε ακόμη την ύπαρξη μόνο από αρχαίες μαρτυρίες– σε τράπεζα με όλα τα δεδομένα τους, δηλαδή την ιστορία τους, τα χαρακτηριστικά τους, την κατάστασή τους και τις δυνατότητες χρήσης ή απλής ανάδειξής τους, θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου.

Η όσμωση αρχαιολόγων, ανθρώπων του θεάτρου, παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων διανοητών, η οποία επιδιώκεται με την συγκρότηση του σωματείου, είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει ένα πολύ καλύτερο κλίμα για μια κοινή προσπάθεια ισορροπημένης και συνετής προσέγγισης του είδους αυτού των μνημείων.

Η καλλιέργεια, εξ άλλου, με διάφορες εκδηλώσεις στο ευρύτερο κοινό της στάσης αυτής απέναντι στα μνημεία, είναι βέβαιο ότι θα αποτελέσει ουσιαστική θετική συμβολή, αφενός, στην ολοκληρωμένη προστασία τους (ενεργητική προστασία και από το ευρύ κοινό) και, αφετέρου, στην δημιουργική βίωση των αρχαίων χώρων θέασης. Μια σημαντική πρακτική άποψη αυτής της κίνησης είναι η επιδιωκόμενη από το «Διάζωμα» υποκίνηση χορηγιών και συμβολών από το κοινό για την φροντίδα των μνημειακών αυτών χώρων.